

IK STA IN WILDE SCHOONHEID

Inhoud

Voorwoord	11
Deel 1 — Meisje	
Babs Gons precies goed	19
Ester Naomi Perquin Grote broer	20
Ellen Deckwitz Over schedels	21
Maartje Smits een moeder een meisje	23
Ankie Peypers Populieren	25
M. Vasalis Appelboompjes	26
Merel van Slobbe Digital nymphet	27
Merel Morre voor het meisje met de dijen	29
Esther Jansma De onstuitbare neiging om mooi te zijn	31
Tjitske Jansen <i>Mijn moeder wees me op vrouwonvriendelijke reclames.</i>	33
Yanaika Zomer Hevig moederverlies	35
Eva Gerlach Verhaal	37
Hannah van Binsbergen Kwaad gesternte	38
Eva Meijer Zee me	40
Laurine Verweijen Fragment uit 'Notities trillingen, melkglas, trapezewerk'	41

Yentl van Stokkum advies voor een jonge alleen reizende vrouw	42
Maria Barnas <i>Hier rennen alleen de honden. Ze hijgen</i>	45
Ellen Deckwitz Onder de gootsteen	47
Sonja Prins wat heet gekwetst? [verkrachting]	49
Elfie Tromp sprookjes	51
Johanna Geels 1	54
Maartje Smits schaamschennis	55
Ellen Deckwitz <i>Ze inspecteert mijn benen en plant me in bad.</i>	56
Anna Blaman Dans	57
Stella Bergsma De macht van een vrouw	58
Alara Adilow Ik raak mezelf voortdurend kwijt, zoals mijn huissleutels	61
Neeltje Maria Min <i>mijn naam is niet meer dan een kreet.</i>	63

Deel 2 — Moeder

Sasja Janssen Wilde vinex	67
Sophia Blyden er was eens	68
Vrouwkje Tuinman Vruchtbaar	69
Anna Enquist Begin	70
Esther Jansma Zwangerschap	71
Patricia Lasoen Negen	72
Merel Morre kom	74
Sara Eelen Tahlequah	76
Marjolijn van Heemstra WIEGELIEDJE	78
Laurine Verweijen Kingsize	80
Esther Jansma Zevende maand	81
Merel Morre net leeuwin	82
Maria de Groot Tien kerugmatische gedichten: 10	84
Sonja Prins ons lichaam	85

Katinka Polderman Mijn zoontje drinkt	88
Will van Sebille 2	90
Will van Sebille 4	91
Will van Sebille 5	92
Fem Rutke Drie vrouwen van tweeduizend: III	93
Dana Hokke Krimp	94
Tjitske Jansen <i>Hoeveel vrouwen realiseren zich</i>	96
Anne Provoost Drie harten	98
Blanka Gyselen En thans, gij kent mij niet, zooals ik, goede broedster	100
Marjolijn van Heemstra Onderkant	101
Sasja Janssen <i>Ik alleen heb een kutje</i>	102
Aleidis Dierick Dublin airport	103
Johanna Geels XXIII: II	104
Elly de Waard Zeereep	105
Siel Verhanneman Blijf je	107
Hester Knibbe Zog: I	109
Sonja Prins moeder van geboorte	111
Nele Buyst Safari	113
Hannah Chris Lomans <i>de spinnenwebben wegvegen</i>	115
Anna Blaman Vrouwen	116
Esther Jansma <i>De ochtend is een blauwe oceaan</i>	118
Hannah Chris Lomans <i>wat in je is gekomen</i>	119
Esther Jansma Glasblazerij	120
Babs Gons als je nooit in haar schoenen hebt gelopen	121
Hagar Peeters Je lichaam	124
Gerry van der Linden Fatima S. heeft lijf opgedoekt	126
Elfie Tromp Waarom blijf je bij zo'n man?	127
Ester Naomi Perquin Onderzoek	129
Mia You Vadermoord en feesten: 5.	131

Astrid Haerens <i>je was woordeloos</i>	133
Yanaika Zomer Bevalt	136
Mia You <i>Ik wilde mijn weg terug naar gezondheid schrijven</i>	138
Aleidis Dierick XIII	142
Marie Claus Brandstapelangst	143
Astrid Haerens <i>het was een opgezwollen dag toen ik bloot in het gras</i>	145
Hagar Peeters Oermoeder	146
Neeltje Maria Min <i>mijn moeder is mijn naam vergeten,</i>	147

Deel 3 — Crone

Ellen Warmond Eerste en laatste	151
Ruth Lasters 3	152
Hester Knibbe Het hebben van plaats	153
Sonja Prins samenwerking	155
Aly Freije Grondwerk: 5	156
Marije Langelaar Hert	157
Hanneke van Eijken Zwerm	158
Ellen Warmond Vereenvoudigd	159
Annemarie Estor Hierbij verklaren wij	160
Marije Langelaar Trommel	161
Maria de Groot Vrouw	164
Stella Bergsma Mansplainer	166
Ellen Deckwitz <i>De eerderen leer ik steeds beter kennen,</i>	168
Annie M.G. Schmidt Te lelijk en te oud	169
Vrouwkje Tuinman Botox	171
Ida Gerhardt De afwijzing	172
Aleidis Dierick Tweede cyclus – de dagelijkse doodsangst: VI	173
Gerry van der Linden <i>Een vrouw past een jurk</i>	174

Yanaïka Zomer Orizuru	175
Henriëtte Roland Holst-van der Schalk Sonnetten: v	177
Aleidis Dierick De vrouw	178
M. Vasalis Fanfare-corps	179
Marion Spronk tempel	181
Lois Kruidenier <i>Het maakt niet uit hoe hard je eraan trekt.</i>	182
Asha Karami de ontstaansgeschiedenis van mijn weefsel	183
Esther Jansma Kom nou hier	185
Ellen Warmond Dagwerk	186
Nisrine Mbarki lokroep	187
Etty Hillesum Het denkende hart	190
Hadewijch Fragment uit <i>Mengeldichten</i>	191
Aagje Deken Aan de ziel	192
Hanneke van Eijken Wensbrief	193
Hagar Peeters Ik heb je gedichten gestreeld	195
Verantwoording	197

Voorwoord

Als de gedachten zo snel door mijn hoofd razen dat ik ze nauwelijks meer kan volgen, is het tijd om te vertragen. Een van mijn favoriete manieren om dat te doen, is gedichten lezen. Op mijn poëzieplankje grijp ik naar dierbare bundels en bloemlezingen, waarvan sommige nog dateren uit de tijd dat ik Nederlandse taal- en letterkunde studeerde aan de Universiteit van Amsterdam.

Poëzie lezen geeft me vrijheid van denken – meer associatief dan logisch, met ruimte ertussen en verbeelding erin. Het opent een luikje in mijn hoofd, waar de symboliek, metaforen en mythen tot mijn diepste bewustzijn spreken. Het maakt mijn taalspier los, waardoor ik zelf beter ga schrijven en durf te experimenteren in mijn fictie. En het helpt me dus om te vertragen, omdat een gedicht lezen geen marathon rennen is, maar diepzeeduiken. Om de betekenis van de woorden in een gedicht te vatten moet je je in het diepe water laten zakken waar geen alledaagse geluiden meer doordringen en alles vloeiend en traag beweegt.

Er zijn strofen die me treffen. ‘Mijn ziel / verwoest door het overspannen / trachten tot de aarde te behoren,’ kan iemand als Louise Glück schrijven en dan is het alsof er even meer

zuurstof om me heen is, alsof iemand mijn hand pakt en zegt: 'Je bent niet de enige, ik heb dat ook.'

En dan is er nog zoiets als het ritme van een gedicht, dat kan aanvoelen als het ritme van een lied: lang, kort, kort, lang. Er zijn opvolgende klanken die dansen als melodieën en die op zichzelf iets in je teweegbrengen. Als een vogel fluit, hoef je ook niet te weten wat deze zegt om van de schoonheid te kunnen genieten en om te kunnen voelen dat er iets in jezelf tot rust komt.

De gedichten in deze bundel zijn geschreven door vrouwelijke dichters uit Nederland en Vlaanderen in verschillende tijden. De gedichten gaan over het vrouwenlichaam, beleefd vanuit dichters die er een bewonen. Zij belichten haar viriliteit, sensualiteit en reproductieve vermogen, haar verlangen naar aanraking, vervoering en extase. Ze gaan over de connectie van een vrouwenlichaam met de levende natuur en het mystieke. Over hoe er soms operaties nodig zijn om haar te verwezenlijken. Over hoe zij object is van kritisch commentaar en seksualisering en soms onderworpen is aan dreiging, misbruik en machismo. Over haar 'onstuitbare neiging om mooi te zijn,' zoals dichter Esther Jansma dat noemt, en de zinnelijke sensaties en behoeften die zij in zich draagt.

Het is het eigen perspectief dat hier heerst, als tegenwicht voor de overstelpende hoeveelheid gedichten die het vrouwenlichaam door de eeuwen heen van buitenaf hebben bezongen of verfoeid. Hier heerst de vrouwelijke 'ik', die in het gedicht van Sasja Janssen bijvoorbeeld in een vlinderbroekje op het terras loopt en voelt hoe ze 'in wilde schoonheid' staat.

Deze bundel wil je welkom heten in een tuin van wilde

schoonheid waarin vrouwen het leven ervaren vanuit hun eigen lichamelijkheid – een lichaam met ‘longen vol septemberzucht’ (Hanneke van Eijken) en ‘handen zo vervuld van liefde dat / ze automatisch strelen wat / hen raakt’ (Ellen Warmond). Een wilde tuin als een paradijs waar ook Eva en Lillith thuishoren, waarin een zo groot mogelijke variëteit in vrouwelijke geluiden klinkt – tegenstrijdig, schurend, divers. Een tuin waarin een vrouw kan uitbotten zonder bijgesnoeid te worden en zich zal uitvouwen tot alles wat ze kan zijn – tot precies dat wat ze in de kiem al was.

De gedichten willen bevrijden en aanklagen, maar vooral vieren. Ze illustreren de wellustige, magnifieke, cyclische aard van het vrouwenlichaam. Want een vrouw zijn is verrukkelijk. Zij is een cyclisch wezen: maagd, moeder en wijze vrouw ineen, als de oude driekoppige godin die drie in één is. Daarom heb ik de gedichten geselecteerd en ingedeeld in die drie fasen: het pre-menstruele meisje en de jonge vrouw, de moeder als scheppend wezen, niet per se in de vorm van kinderen, en de Crone, ofwel de post-menopauzale vrouw die steeds meer samenvalt met zichzelf.

Op de golven van haar cyclus en levenscyclus is de vrouw zo veranderlijk als het getij, niet te beheersen en beteugelen, ook al kan het van een afstandje lijken van wel. Haar aard is als die van de zee, die onbegrensd, eeuwig in beweging en nooit hetzelfde is, nu eens kwikzilverachtig terugwijkend en dan weer haar punt overvloedig duidelijk makend, om geen misverstand te laten bestaan. Uiteindelijk is haar lichaam, met bloed, melk, tranen en honing, vloeibaar.

Zie hoe mooi en sterk het vrouwenlichaam is. Hoe perfect, inclusief alle imperfecties en eigenaardigheden. Hoe fijntjes ze

is afgestemd en toegerust op wat de bewoonster hier te doen heeft. Hoe ze ouder wordt en tekens draagt van de tijd. Hoe ruimhartig ze in staat stelt om te jubelen, rouwen, verwerken, verlustigen.

Het archetype meisje is kind-af en zich ervan bewust dat zij een vrouwenlichaam bewoont. Daarvoor gelden, zo ontdekt ze, andere regels dan voor een jongenslichaam: hoe het eruit-ziet, hoe het zich toont of verhult, wat het verlangt en waar het recht op heeft. Er horen ook andere gevaren bij, die vereisen dat je op straat weet hoe 'oogcontact te vermijden, te doen alsof je belt' (Babs Gons) en hoe een sleutelbos tussen je wijs- en middelvinger te klemmen (Yentl van Stokkum). De blikken die op een jonge vrouw worden geworpen veranderen van aard. Ze blijven rusten op haar lichaam, taxerend, begerend, oordelend. 'Laat ze maar kletsen / laat ze maar kijken,' spreekt Merel Morre 'het meisje met de dijen' toe. En maak je klaar voor het ontdekken van erotische verrukking.

Een vrouw in de moederfase zal zich, of ze nu wil of niet, moeten verhouden tot haar reproductieve vermogen. Onderwerpen als menstruatie, zwangerschap, abortus, miskraam en stilgeboorte, bevalling, het (gedwongen) afstaan van een kind, borstvoeding, gewenste en ongewenste kinderloosheid, die zo lang ongeschikt werden bevonden voor serieuze proza en poëzie, komen in deze bloemlezing rijkelijk langs. In oudere Nederlandse en Vlaamse gedichten vond ik deze thema's veelal omfloerst benoemd. Naarmate de bundels recenter en de dichters jonger werden, werd de toon rauwer en directer, alsof het gebied met bravoure opnieuw in bezit moet worden genomen. Opnieuw, schrijf ik, omdat dit vrouwelijke leven-

gevende vermogen in voor-patriarchale tijden, gezien de beelden van moedergodinnen en mythen over het ontstaan van de wereld vanuit een vrouwenschoot, juist als uitgangspunt gold voor veel kunst en verhalen. Ook in de wereldliteratuur is zwangerschap en bevalling zwaar onderbelicht. Terwijl: elk mens is geboren uit een baarmoeder en een kind ter wereld brengen is een levensveranderende gebeurtenis.

Dan de Crone, de post-menopauzale vrouw. De vrouw die niet meer meebeweegt. 'Je noemt haar dan koud en onwendbaar, ongenaakbaar of frigide,' schrijft Yanaika Zomer. Maar: 'Ze is rigide.' Zij is de vrouw die niet langer tegemoetkomt aan de in onze maatschappij zo opgehemelde jeugdige schoonheid van het meisje en vruchtbaarheid van de moeder en zich daardoor vreemd genoeg vrijgespeeld heeft. De vrouw die oneindig zacht kan zijn, maar die haar eigen wil en inzicht leidend laat zijn. 'Ik schrijf u met het ravenzwart / het teken: neen' (Ida Gerhardt). Zij is zintuiglijk aangesloten op de levende natuur en verbonden met het hogere, want het vrouwelijke lichamelijke is nooit afgesneden of zelfs maar verwijderd van het geestelijke of goddelijke. Het één vloeit door het ander, voedt elkaar, irrigiert elkaar als de hemel de aarde. 'Ik drink hem,' schrijft Maria de Groot, 'hij laat mij geboortegrond zijn.'

Deze bloemlezing is een poging om het vrouwenlichaam terug te geven aan de vrouw. Om het te ontdoen van dwingende restricties en voorschriften, om het te bevrijden van een waarde die alleen bestaat in relatie tot de ander en te beschouwen als autonoom en uiterst persoonlijk. Om haar sappige glorie van binnenuit te bezingen. Om het wild, dat niet in de haren,